

succulenta

MAANDBLAD VAN DE NEDERLANDS-BELGISCHE VERENIGING
VAN LIEFHEBBERS VAN CACTUSSEN EN ANDERE VETPLANTEN

Pilosocereus fulvilanatus

Foto: C. Wolters

ISSN 0039-4467

**69ste JAARGANG
No. 3
MAART 1990**

Omtrent de inhoud van de artikelen in Succulenta

Een uitleg van de redactie

Succulenta heeft als gespecialiseerd tijdschrift de leden een scala van onderwerpen te bieden die betrekking hebben op onze succulenten-hobby. De redactie probeert met zorg te kiezen uit het aanbod van toegezonden teksten, zodat er een evenwichtige verdeling in soorten informatie in een maandaflevering komt. De populatie van lezers is uitermate divers.

Er zijn leden die al meer dan 30 jaar lid zijn en er zijn pas beginnende liefhebbers. Het is erg moeilijk om allen in gelijke mate tevreden te stellen. Elke maand vindt de liefhebber wel iets van zijn of haar gading. Toch worden er af en toe aanmerkingen op de inhoud van het maandblad geuit. Dat kan geen kwaad als we gezamenlijk de verbetering van de inhoud op het oog hebben. Merkwaardig is daarbij wel dat de redactie deze op- of aanmerkingen op de redactie-bestuursvergaderingen via het bestuur verneemt, want daaraan worden de brieven toegezonden. We zouden liever zien dat de redactie zelf op de hoogte werd gebracht van uw schriftelijke gedachten hieromtrent. Graag willen wij als redactieleden leren van andermans visie om te zien of aanpassingen mogelijk zijn. De redactie is overigens van mening, dat gemakkelijk geuite kritiek zonder een constructieve bijdrage een vervelende karaktertrek is van de Nederlandse volksaard, waar we niets mee aan kunnen, maar waar we toch af en toe mee worden geconfronteerd.

Wellicht is het zinvol om de handelwijze van de redactie bij het samenstellen van een tijdschrift te schetsen, dan kunt u zien hoe het maandblad tot stand komt. Voorop staat, dat de inhoud van het blad bepaald wordt door de lezers zelf, en wel die lezers, die teksten toezenden ter publikatie. In een kleine vereniging als de onze is er geen geld om internationaal bekende auteurs tegen geldelijke vergoeding uit te nodigen om bijdragen te leveren. Dat kan wel bij de grote Engelse, Duitse en Amerikaanse uitgaven. In tegenstelling tot de gang van zaken bij het gros van de commerciële tijdschriften zijn de redacteuren van Succulenta niet in staat (noch van zins) om het tijdschrift inhoudelijk zelf vol te schrijven. Dat zou vermoedelijk tot een aanzienlijke mate van eentonigheid leiden. We gaan hier zo nadrukkelijk op in, omdat juist veel kritiek zich richt op het vaak te hoge of gespecialiseerde niveau van de artikelen. Beginnende zien niet direct de waarde in van b.v. nieuwbeschrijvingen en monografieën over geslachten (zoals nu Matucana en eniger tijd terug over agaven).

Anderszins zal de vergevorderde liefhebber afhaken op alweer een stukje over grondsamenstelling, enten, zaaien en ongediertebestrijding. Het dilemma is voor een deel opgelost door juist de beginner tegemoet te komen met basisliteratuur door de uitgave "handleiding voor het verzorgen en het kweken van cactussen en andere succulenten". Het is onzinnig om daar in het tijdschrift mee bezig te blijven zolang er zich geen nieuwe ontwikkelingen voordoen. Het grote probleem waar de redactie op dit moment mee kampt is niet dat er nauwelijks kopij wordt ingezonden, maar dat het merendeel van de kopij wordt geleverd door vergevorderde kenners die hun vergevorderde kennis openbaar maken. Dat is op zich logisch en verklaarbaar. Leden die al jarenlang lid zijn hebben voor zichzelf een specialisme ontwikkeld of zijn met literatuurstudie op het terrein van succulente planten bezig. Het is niet vreemd dat als resultaat van al dat lezen en theoretiseren er een aantal hoogstaande, maar voor de beginner minder aantrekkelijke, artikelen uitkristalliseert. Geen van deze schrijvers voelt ook maar de geringste behoefte

om over voor hen oninteressante onderwerpen zoals het stekken van *Echinopsis eyriesii* of het zaaien van *Rebutia minuscula* (sorry, *rebutiafreaks*) te schrijven. Een complicerende factor voor de redactie is het opbloeien van een aantal afdelingsblaadjes, waarin stukjes worden geplaatst die ook op landelijk niveau de moeite waard zijn. In een zo kleine schrijversgroep in een klein taalgebied wordt dan de spoeling wel erg dun. Waar komen dan beginnersartikelen vandaan? De redactie heeft daar nog geen antwoord op, maar de nieuw opgerichte redactieraad kan hier nader aandacht aan besteden. Intussen wil de redactie eenieder oproepen om ook bijdragen te leveren van algemene interesse voor een grote groep lezers. Daar is een duidelijke behoefte aan.

Nog even een ander punt. De eisen die door brieftschrijvers aan de redactie gesteld worden zijn ook wel eens buiten proportie van wat men van pro deo werkende mensen met een full-time baan elders kan verwachten. Het maandelijks dubbele correctiewerk van ingezonden stukken, briefwisseling met de auteurs, contact met de reproductiebedrijven voor het maken van de illustraties, contact met de drukker, uitpluizen van de drukproeven en knippen en plakken van de lay-out eist veel tijd. Het is goed om de lezer te doordringen van het feit dat we geen hoofdredactie van de NRC, Elseviers Weekblad of de Margriet zijn. We doen dit werk graag, maar het heeft toch zijn grenzen. Liefhebbers zijn met elkaar bezig om iets van de grond te tillen voor verwante liefhebbers.

Samenvatting

We kunnen stellen dat het tijdschrift en de inhoud ervan afhankelijk is van de goede wil en de produktiviteit van de leden. Er is behoefte aan een diversiteit van artikelen, maar er is weinig kopij-aanbod van eenvoudig te verteren artikelen en van bv. reisverslagen. Misschien is dat laatste het gevolg van het feit dat reisverhalen beter tot hun recht lijken te komen met een diapresentatie tijdens lezingen op afdelingsbijeenkomsten. Het feit dat het grootste deel van de leden niet bij een afdeling is aangesloten, pleit er overigens wel voor om de verspreid wonende leden op de hoogte te brengen van de ongetwijfeld bijzondere belevenissen van onze Nederlandse "ontdekkingsreizigers", waarvan we er toch een groot aantal hebben. Waarnemingen ter plaatse zijn van onschatbare waarde. Kortom, *Succulenta* verdient het om te groeien in omvang en inhoudelijke variatie.

* *
*

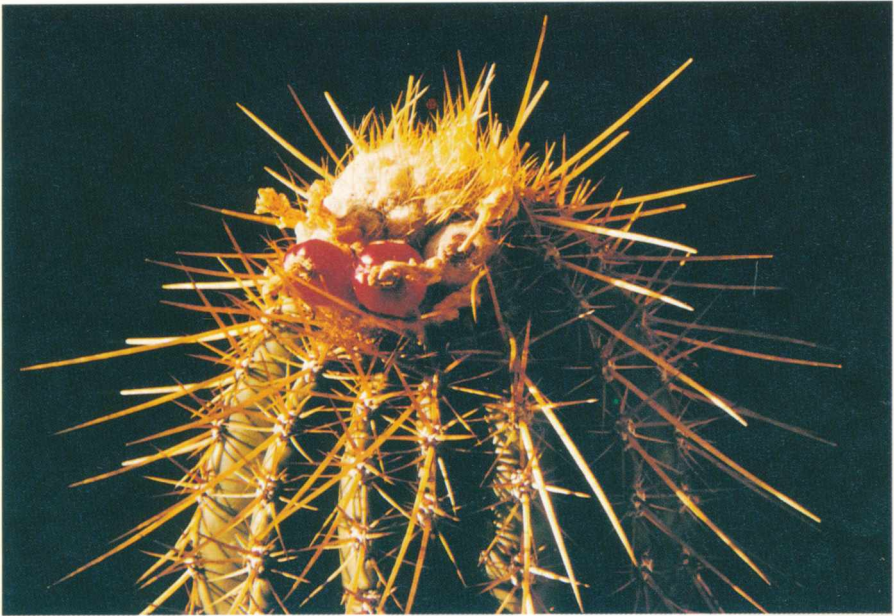
Brazilië: het land van de *Cephalium*draggers (III)

CARLA WOLTERS

Woensdag 16.7.86

Onze bedden waren de afgelopen nacht weer net houten planken. Tot m'n geluk vond ik op zoek naar iets dat de misère kon verlichten in het kinderiegje dat in onze kamer opgesteld stond een groot stuk schuimrubber. Precies wat ik zocht, nu kon ik tenminste "uitgerust" wakker worden.

Na een zeer pover ontbijt bestaande uit een hard broodje, een ei, plus een aantal droge koekjes met fruitsap (en evt. botermelk waar een dik vel opzat...!) stapten we op. Het was 7.00 uur toen we Corinto de rug toe keerden. De zon stond al vroeg aan de horizon; dat beloofde weer een hete zonnovergoten dag te worden. Onderweg tuurden we de omgeving af op de even-

Buininga species

tuele aanwezigheid van noordelijk gelegen populaties van *Discocactus crystallophilus*, maar helaas, we beseften dat we toch te ver uit de richting afdaalden naarmate we Montes Claros naderden en de kansen nihil werden.

Eerst deden we het plaatsje Joaquim Felício aan waar we voor de derde keer in successie aan een verkeerscontrôle onderworpen werden. Dit ging zonder strubbelingen. De afslag naar dit gehucht was deels intuïtief, deels op basis van bepaalde gegevens over het voorkomen van *D. latispinus*. Voor wat dat eerste aspect betreft lieten we ons verleiden naar een open rotsgedeelte te koersen en zodoende kwamen we toch nog via heel wat bochtenwerk op de gewenste plek, lieflijk gelegen naast een zacht kabbelend watervalletje waar, als was het een toeristische trekpleister, een restaurantje een bescheiden bestaan leidde. De weg liep hier dood bij dit pittoreske rieten hutje. Aan de andere kant van het stroompje vonden we de gezochte species *D. latispinus* in gezelschap van *Pilosocereus bradei*, *P. aureilanatus* en *Arthrocereus rondonianus*. We vonden ook iets bijzonders: een cristaatvormig exemplaar van deze Disco, die zich schaduwrijk had opgesteld. Ze bleek goed vertegenwoordigd te zijn naarmate je oog er beter op ingesteld raakte. Terug naar de pleisterplaats was dit een uitstekende plek om ons brood te nuttigen.

Bevredigd door de fraaie, onaangeroerde standplaats met mooi panorama trokken we verder, we hadden wat vroeger geluncht zodat we tegen twaalfen al weer op de hoofdweg zaten. Overigens stond er temidden van het dorp op een wegsplitsing een indrukwekkende bergkristal als markatiepunt. Een juweeltje om te stelen...

Het is een zalig gevoel eindelijk even van het gehobbel van de onverharde weg verlost te zijn, nu we ons weer op de doorgangsweg bevonden. Deze streek is fruitarm, kraampjes zoals we ze bij de vleet aantreffen in Esperito Santo zijn hier eerder uitzondering dan regel. Wel vind je hier veel houtskoolbranderijen, waar ook het nodige vrachtverkeer met de balen houtskool van getuigt. Nu stond ons de vindplaats van *Melocactus diersianus* voor ogen. Het was geen sinicure om de juiste rotspartij die vanaf de weg opdoemde tot vlak aan de voet te bereiken. Zo simpel lag het nu eenmaal niet. Uiteindelijk

Buiningia species

Pilosocereus bradei

Foto's van de schrijfster

via uitgestrekte rietplantages gevolgd door een "cafezal" belandden we bij een meertje. De voettocht naar de berg bleek toch nog een hele tippel te zijn. Zéker rond het middaguur in de zinderende hitte (35/40° C) was het afzien. Bij het begergte aangeland bemerken we spoedig dat het een hopeloze strijd was, tegen deze steile zwarte rotsen waren we niet opgewassen, nog afgezien of er op het plateau wel wat te vinden was. Van hieruit was het een verloren zaak. Behalve *P. aureilanus*(!) die hoog op de toppen wel talrijk schenen voor te komen bleef de bewuste *Melocactus* vooralsnog spoorloos. Gedepimeerd bliezen we de aftocht. In de bus moesten we van de vermoeyenissen even bijkomen, maar het idee en het gevoel dat de species hier toch z'n thuis had, liet ons niet los en de vrouwelijke bemanning wist de club uiteindelijk toch over te halen het nog een keer te wagen. Argwanend gingen we langs praktisch dezelfde route weer terug, als pelgrims achter elkaar zonder een woord te wisselen, totdat we weer voor de kraag van de steenmassa stonden. Nu zagen we kans een etage hogerop te raken en belandden we aan de schaduwzijde van de rots die ons voor een mogelijk nog moeilijker opgave stelde: een nog steilere helling. We baanden ons een weg door opgeschoten riet, ontwaarden de webbigge grondhopen van vogelspinnen, en werden geboeid door fraai afhangende clusterende *Tillandsia* spec. die de bergwand sierden. Na de berg rond gelopen te hebben vonden we eindelijk een nauwe kloof, weliswaar niet geheel ongevaarlijk, die tot de ontsluiting van het massief zou kunnen leiden. Wij ondernamen toch deze halsbrekende toer over messcherpe, sterk doorgroefde steenschollen en voor deze inspanningen werden we dubbel en dwars beloond. Aanvankelijk vonden we slechts hier en daar de rode hoedjes van *M. diersianus*.

Gedreven door nieuwsgierigheid verkenden we dit nog maagdelijke terrein waar een heel woud van een onbekende *Pilosocereus* groeide en vonden juist hier een ongekend rijke concentratie van deze Melo. Er was echter een onaangename gast die de weg naar het "aardse paradijs" versperde en ik in m'n enthousiasme bijna over het hoofd zag: een vuistdikke, anderhalve meter lange slang! Om 18.00 uur reden we Montes Claros binnen waar we van

een overheerlijke "churrasco" genoten en een plaatsje vonden in een motel.

Donderdag 17.7.86

Het was een vreselijke nachtmerrie afgelopen nacht. Na van een verkwikkende douche gebruik gemaakt te hebben stapten we het bed in. Wat een weldaad: een heerlijk "ouderwets" zacht bed van ruime omvang. Toch bleek zich dit alles op de een of andere manier te wreken: muggen die onvermoeibaar charges bleven uitvoeren, bovenal irritant was hun onophoudelijk gezoem.

Na een geroosterd sneetje brood en fruitsap gingen we op stap. Nu stond *Melocactus florschuetzianus* op ons plan. Dit viel in zoverre tegen, dat we wel op de aangegeven plek arriveerden en de rotspartijen die wel zo'n kilometer of 2 verwijderd lagen beklommen (met allerhande klauter- en apstandjes vanden) maar toch niet de planten vonden. Wat we wel vonden was tot onze grote verbazing de vondst van een *Buiningia spec.* Een nieuwe species? Wie zal het zeggen, ze groeit feitelijk wel erg ver buiten haar verspreidingsgebied. Ze heeft veel weg van een *Coleocephalocereus* daar ze op latere leeftijd flink zuilvormig uit kan groeien. Sympatrisch groeit hier *Pilosocereus glaucescens*. Het viel ons op dat de morgens (en avonden) minder fris aan voelen sedert we Diamantina voorbijtrokken. We reden dan ook steeds noordelijker en meer landinwaarts.

Tweede doel was Grão Mogol waar we vrij snel de eerste magnifieke *Pilosocereus fulvilanatus* langs de weg ontdekten. Erg mooie blauwe zuilen, met dikke goudgele wol op alle ribben. Jammer dat de kopstukken zo vaak ge-roofd zijn. Spoedig vonden we ze dan: massa's *Discocactus insignis*, vlakke grote schijven in oogverblindend wit kwartszand. Een streling voor het oog en een geruststellende gedachte, wetende dat ze nog in groten getale voorkomen. Meer de bossages in schonken we misschien wat weinig aandacht aan de subtiele, slanke *Arrojadoa eriocaulis var. albicoronata*. Ze is ofwel zeldzaam, ofwel zó goed gecamoufleerd dat je oog eraan voorbijgaat.

Het landschap fascineerde me; het wordt beheerst door de Rio Itacamburaçu, de smaragdgroene rivier die de witte zanderige rotsen doorstrijmt die plaatselijk totaal zwart geërodeerd zijn. Deze steensoort wordt gewonnen en verwerkt als bouwsteen in de huizenbouw. Fraaie staaltjes van zulke harmonisch sluitende "mozaïeken" van lokaal gedolven stenen zagen we dan ook in het dorp zelf. Langs de rivieroever is het aangeslibde zand krijtwit; 't waterpeil is vrij laag.

Nu restte ons nog een wens, nl. *Discocactus horstii*, wat wel een problematisch geval voorspelde te worden. Na veel heen- en weer-gevraag was het de zoon van de baas van het enige hotel in Grão Mogol die meevoer naar een gebied waar ze bij nader inzien toch ook niet bleek te groeien maar die weer een Duitssprekend familielid inschakelde die op haar beurt weer een hele proces-sie schooljeugd voor ons karretje spande. Het fotomateriaal bleken ze toch niet goed te interpreteren: eerst kwamen ze met *Melocactus ammotrophus* aanzeulen. Na er nadrukkelijk op te wijzen dat het om miniatuurplantjes ging, ging hun een licht op, zeker toen er met geld gezwaaid werd. Zo ging de stoet de bergen in, maar de hooggespannen verwachtingen keerden zich in een anticlimax. Vol trots showden ze ons een rondvruchtige bes als ware het de trofee. De boodschap was dus niet overgekomen. Inmiddels was het al aardig aan het schemeren toen Deosdete, die ons onafscheidelijk bleef vergezellen, nog een laatste krachtsinspanning deed om ons naar de vermoedelijke standplaats te leiden. Maar we zaten er weer naast, buiten een miniatuurvorm van *D. insignis* groeide hier slechts een soort strobloempje wat naar

zijn zeggen hier naarstig verzameld werd, daar het een zeer gewild artikel is in droogbloemarrangementen. We kregen de indruk dat de geheimhouding van de standplaatsen afgekocht moest zijn.

We gaven het tegen zessen op en reden naar zijn ouderlijk huis, dus tevens ons pension. Het was erg eenvoudig. Als dank voor z'n inspanningen nodigden we de jongen uit voor een diner in het plaatselijke restaurant.

Van Horneplein 1, 6019 BW Wessem

(wordt vervolgd)

* *
*

Mesembryanthemaceae (LXIV)

FRANS NOLTEE EN ARIE DE GRAAF†

101. *Polymita* (N.E. Brown)

(afgeleid van het Griekse poly = veel en mita = zeer smalle kroonbladeren).

In de systematische indeling van de Mesems moeten we *Polymita* zoeken in de groep *Leipoldtiinae*, een groep van voornamelijk struikachtige planten met veelhokkige zaaddozen.

De planten gelijken in uiterlijk veel op sommige *Ruschia*'s. De zaaddozen hiervan zijn evenwel overwegend 5-hokkig.

Polymita's zijn rechtop groeiende, kleine struikjes met spitse, de stengel omvattende, papilleuze blaadjes. De randen van de bladeren en de punt zijn min of meer hoornachtig en scherp.

De bloemen zijn wit en hebben, zoals de naam al aanduidt, draadvormige kroonblaadjes.

De behandeling is gelijk aan die voor de meeste struikmesems, dus 's zomers buiten op een zonnig plekje in de tuin of op het balkon; 's winters droog en koel, doch vorstvrij. Voedzame, zandige, goed doorlatende grond. Vermeerdering door zaaien of stekken.

Herre vermeldt dit geslacht als monotypisch met als enige soort *P. albiflora*; Jacobsen noemt ook nog de soort *P. diutina*.

Het natuurlijke verspreidingsgebied bevindt zich in het noordwesten van de Kaapprovincie, Namaqualand, Copper Mountains.

102. *Prenia* (N.E. Brown)

(afgeleid van het Griekse prenes = liggend, betrekking hebbend op de kruipende groeiwijze).

Prenia's behoren tot de onderfamilie *Aptenioideae* en zijn, zoals meer geslachten uit deze onderfamilie, niet zo interessant voor liefhebbers van Mesems.

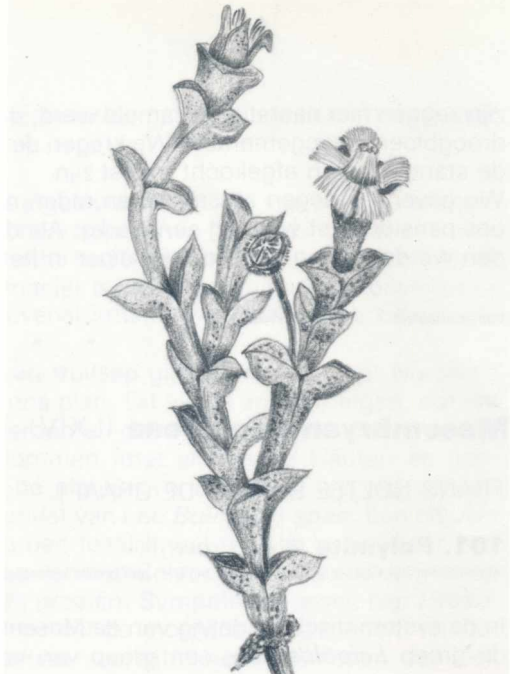
Door hun groeiwijze en het 's zomers buiten kweken van de planten, vormen zij al gauw wilde, onordelijke bossen, met overal tussen en overheen kruipende stengels. Zolang zij nog geen uitlopers vormen zijn het op zich geen onaardige plantjes met ongeveer het uiterlijk van *Conicosia*'s.

Met langgerekte, spitse, in doorsnee driehoekige bladeren, vormen zij bosjes van groene, soms blauwgroene, rechtop staande, grijs bewaasde, sappige bladeren. Vanuit de basis verschijnen de kruipende takjes met de bloeistengels.

De vrij grote bloemen openen zich in de namiddag en zijn wit, roze of purperachtig van kleur.

Polymita albiflora

Polymita albiflora, naar een tekening
in Herre, *The Genera of the Mesembryanthemaceae*

Er zijn 5 soorten beschreven, waarvan *P. pallens* de bekendste is. De vindplaatsen in de natuur zijn klein en liggen verspreid in het zuiden en westen van de Kaapprovincie en in Namibië.

103. **Psammophora** Dinter et Schwantes

(afgeleid van psamos = zand en pherein = dragen).

Psammophora's zijn ultra-succulente planten, laag, uitstoelend, met rechtop staande, dikke bladeren aan een verhoutende stam.

Bladeren min of meer driehoekig tot half-cylindervormig met afgeronde kiel en randen, uitlopend in een punt of stomp. De stammetjes zijn in de natuur geheel in de bodem verzonken, zodat alleen de blaadjes boven de grond uitsteken.

Zij behoren tot de meest merkwaardige planten uit de familie der Mesembryanthemaceae. Met het geslacht *Arenifera* vormt *Psammophora* een groepje van planten dat het vermogen heeft zand en stofdeeltjes vast te houden. De opperhuid is kleverig en door de wind aangevoerd zand en stof hecht zich aan de planten. In de natuur vormen zij dan een geheel met de omgeving en zijn in niet-bloeiende toestand nauwelijks ervan te onderscheiden. Zij hebben het grauwe aanzien van de omringende grond aangenomen en zijn daardoor, zou men denken, onzichtbaar voor op een sappig hapje beluste dieren. Een plant kan evenwel nog zo goed verborgen zijn, een hongerig of dorstig dier zal hem vrijwel altijd kunnen vinden. Kennelijk zijn de planten als voedsel niet aantrekkelijk; het vreemde is namelijk dat natuurvorsers nog nimmer een aangevreten plant zijn tegengekomen. Veel meer moeten we dan ook denken dat het laagje zand bescherming biedt tegen te felle zonbestraling en uitdroging.

Ondanks de bedekking van de opperhuid van de plant vindt toch, door bijzondere voorzieningen in de gelatineuze, kleverige film, gasuitwisseling plaats. De assimilatie heeft er niet door te lijden; de straling van de zon is zó intens dat deze door het laagje heendringt.

1. *Prenia pallens*
2. *Psammophora modesta*
3. *Psammophora longifolia*

Foto's 1, 2 en pag. 56 A. de Graaf
 Foto 3 E. Noltee
 Tekening p. 56 A. de Graaf

Wat gebeurt er nu met de planten in onze kas, waar geen zandstormen woeden? Wel, afgezien van een enkel zandkorreltje blijven de planten kaal. Daarentegen krijgen de planten in onze collecties onwillekeurig veel meer water dan zij in de natuur ooit zullen krijgen. De planten zwellen door dit teveel aan vocht onnatuurlijk op. Het gevolg daarvan is dat het gelatineuze laagje op de opperhuid dunner wordt en tenslotte barstjes gaat vertonen.

Om dit abnormale uiterlijk zoveel mogelijk te voorkomen, dienen we de planten zo droog mogelijk te houden, zonder ze evenwel te laten verschrompelen. Voorts kunnen we de planten bestrooien met een beetje fijn, schoon zand. De planten behouden dan min of meer hun natuurlijk uiterlijk. Dat een zeer zonnige stand een vereiste is, hebt u vanzelfsprekend al begrepen.

De groeitijd van *Psammophora* loopt van augustus tot februari en zij rusten van maart tot augustus. Tijdens de rustperiode, vooral op zonnige dagen, dient toch voorzichtig een kleine hoeveelheid water toegediend te worden. Aan het einde van de rusttijd valt de oude huid met aanhangsels af en verschijnt de vernieuwde huid die blauw-grijsgroen van kleur is en een nieuwe, kleverige laag vormt. Om te voorkomen dat de nieuwe gelatineuze laag beschadigd raakt, kan men beter niet proberen de oude laag te verwijderen. Hij verdwijnt vanzelf.

Psammophora's bloeien in januari/februari of ook wel iets vroeger. Bloemkleur wit of roze tot violet.

Iedere 2 of 3 jaar dienen de planten aan het begin van de groeitijd verpot te worden in een grof, zeer zandig grondmengsel. Bij het verpotten er speciaal op letten dat de kleverige laag van de nieuwgroei niet met potgrond bedekt wordt. Het is onmogelijk de grondpartikeltjes te verwijderen zonder de nieuwgroei te beschadigen.

Volgens Herre zijn er 5 soorten: Jacobsen noemt er slechts 4. De belangrijkste hiervan, waarvan ook wel eens zaad wordt aangeboden, zijn *P. longifolia*, wit en *P. modesta*, violet bloeiend.

Het verspreidingsgebied ligt bij Lüderitz in Namibië, langs de kust.

(wordt vervolgd)

Voor beginners (I)

HANS POEL

De bedoeling van deze stukjes is de beginnende liefhebber in kort bestek zoveel mogelijk informatie te verschaffen. Als je pas gestart bent koop je vaak alles wat je mooi en interessant vindt, bij voorkeur op naam maar ook wel zonder. Handig is je aankopen bij te houden in een alfabetisch register. Hiermede voorkom je dat, zodra je collectie zich uitbreidt, je ongewild nog al eens met dezelfde planten thuiskomt. Gekocht wordt meestal op beurzen, bij kwekers of bij leden van de eigen afdeling, maar let op: Er zijn nogal wat synoniemen in gebruik d.w.z. 2 of meer verschillende namen voor dezelfde cactus. Het boek "Kakteen von A bis Z" van Walther Haage geeft op dit punt alle gewenste informatie.

Let bij het kopen van planten verder ook goed op de aanwezigheid van wolven/of wortelluis. Thuis controleren of de planten soms wortelluis hebben (witte luis in de grond, aan de wortels en wit/blauwe plekken op de binnenkant van de potten) en zonodig uitspoelen en verpotten. Waarin? Gewone goede potgrond is prima, het liefst vermengd met wat rivierzand en perlite korrels; dit laatste om het mengsel luchtig en goed doorlatend te houden wat essentieel is. Perlite is bij veel tuincentra verkrijgbaar. Zelf voeg ik dan nog wel eens wat rulle klei van molshopen toe.

Tot slot nog iets over de bestrijding van thrips en spint. Een geschikt middel hiervoor is Spruzit, met Pyrethrum bloemenextract. Het is milieuvriendelijk en zeer effectief tegen vretende en zuigende insecten. Het wordt echter vrij snel afgebroken zodat het spuiten weleens herhaald zal moeten worden. Enkele druppels in een halve liter water is vaak al voldoende. Volgende keer: Hoe verzorg ik mijn planten?

Groenedijk 30, 3454 PD De Meern

Reactie op het artikel: "Wat is het nut van haakdoorns?"

MYRIAM DESENDER

Naar aanleiding van het artikel: "Wat is het nut van haakdoorns?" had ik de volgende bedenking.

Ik heb vroeger wel eens gelezen dat dieren, en dat zullen dan wel ook geiten zijn, zich heel weinig aan cactussen te goed doen.

Een experiment had uitgewezen dat gemalen cactussen en aldus bedoeld als veevoeder een niet gewenste maaltijd was voor de dieren aldaar. De smaak

was niet naar hun zin en ze aten veel liever het gras en het groen van de omgeving en wat er daar allemaal te vinden is.

Men had gedacht de cactussen massaal als veevoeder aan te wenden. Dat de dieren er zelf wel een andere smaak op na houden, was niet meegeteld. Heeft de Heer J.J. De Morree dat zelf kunnen vaststellen dat geiten en schapen een regelrechte bedreiging vormen voor de cactusvegetatie?

Dan worden misschien de verkeerde cactussen gebruikt als veevoeder en zit er muziek in het maken van het gepaste cactusdiner als diervoeding voor de ontwikkelingslanden.

Een tweede vraag die ik mij vroeger stelde en waar ik geen antwoord op weet is: éénmaal dat de stekels verdwenen zijn om de een of andere reden, komen ze dan nog wel terug of blijft hun een kaal leven beschoren? Alle gekheid op een stokje, ik zou toch niet graag door de schuld van de geiten als kale cactus zonder doornen in het warme Mexico door het leven gaan.

Barbierlaan 9, B8021 Loppem

Reactie van J.J. de Morree:

Het is altijd goed wanneer er gefundeerde bedenkingen op een artikel worden ingezonden of aanvullingen. De brief van Myriam kan ik niet goed inschatten. De tweede zin, het fundament van haar opmerkingen, is vaag en speculatief. Daarbij hoeft ik niet zelf vast te stellen wat geiten aanrichten om het toch te weten. Ik weet zeker dat op het eiland Curaçao zuilcactussen en *Opuntia*'s dienst kunnen doen als voedsel. Om de destructieve krachten van geiten in te schatten hoeven we ook alleen maar te kijken naar de mediterrane kustvegetatie, die door zwervende geiten wordt geplaagd. Een deel van de woestijnvorming in de Sahellanden is het directe gevolg van de vraat van geiten, anders bleef het wel Savannegebied. De gedoornde acaciasoorten worden niet ontzien. Misschien is een interpretatiefout de oorzaak van de verwarring. In het tweede deel van de brief lijkt Myriam te doelen op het bewust gebruik van cactussen als veevoeder voor geiten. Zo heb ik dat in mijn artikel nooit bedoeld. Kuddes geiten zwerven vrij rond en vreten alles wat ze voor de bek komt. In Europa toch ook broekspijpen, damestasjes en plastic zakken! Jammer dat cactussen niet kunnen spreken, anders zou je ze eens over die geiten horen klagen. (Een artikel over cactusdoorns volgt).

*
*

Het geslacht *Matucana* Br. & R. (XXVIII)

R. BREGMAN, A. MEERSTADT, P. MELIS EN A.B. PULLEN

Matucana aureiflora Ritter. K.u.a.S. 16 (12), p. 229 (1965)

(*aureiflorus* = met goudgele bloemen)

Synoniemen:

Submatucana aureiflora (Ritt.) Backbg. Kakteenlexicon p. 459 (1966)

Borzicactus aureiflorus (Ritt.) Don. The Nat. Cact. & Succ. Journ. 26 (1), p. 10 (1971)

Matucana aureiflora var. *elata* n.n.

Submatucana aureiflora var. *elata* n.n.

Tevens zijn er planten van deze soort in omloop onder de verbasterde namen *Submatucana aureiflora* var. *incaica*, *Matucana incaica*, *Submatucana incaica* en *Oroya incaica* var. *aureiflora*.

Boven:
Matucana aureiflora

Foto: W. Alsemgeest

Links:
M. aureiflora
 bij Cajamarca,
 N.-Peru.

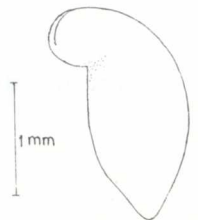
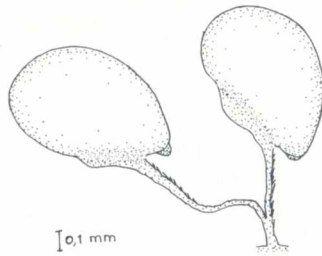
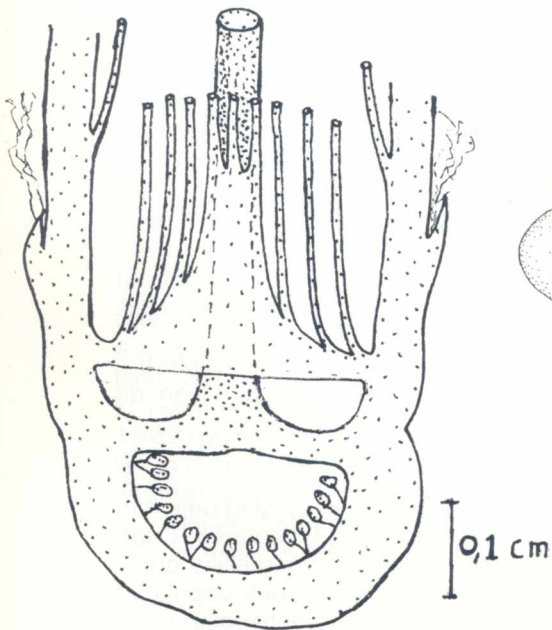
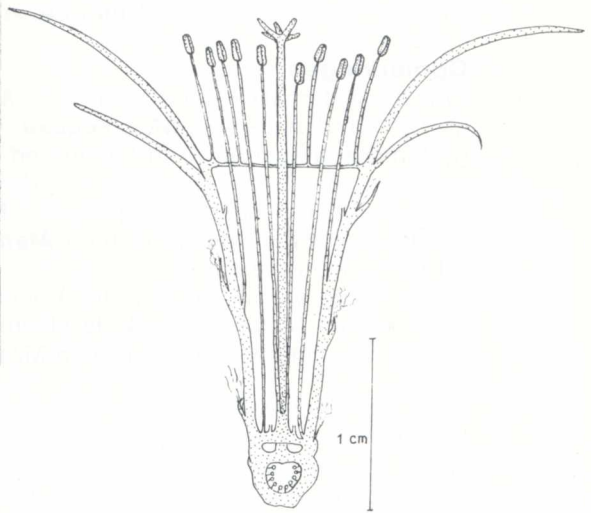
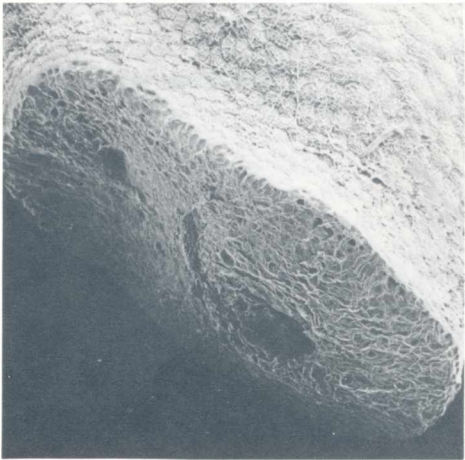
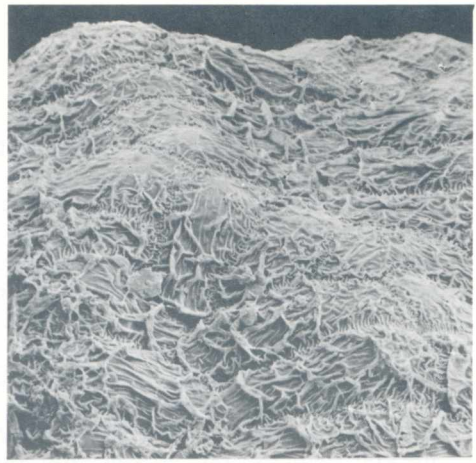
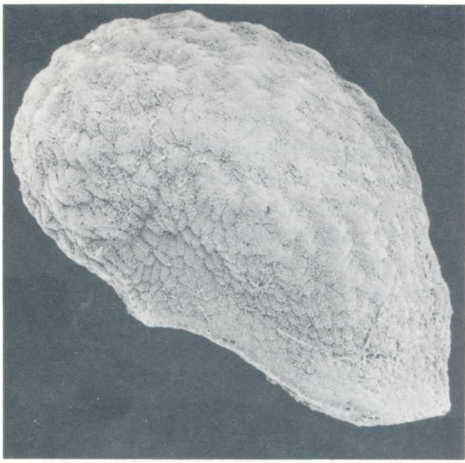
Foto: A. Meerstadt

Bij pagina 61

1	2
3	4
5	6
	7

1. *Matucana aureiflora* (natuurplant), SEM-opname van het zaad in zijaanzicht; ventrale zijde links, dorsale zijde rechts; vergroting 60x.
2. *id.*, detail van de testa; vergroting 30x.
3. *id.*, hilum; vergroting 80x.
4. *Matucana aureiflora* (natuurplant), lengtedoorsnede van de bloem.
5. *id.*, onderste deel van de bloem.
6. *id.*, zaadknoppen.
7. *id.*, embryo.

SEM-foto's en tekeningen: R. Bregman.

Beschrijving

Lichaam glanzend donkergroen, plat bolvormig, tot 13 cm dik; niet spruitend, met korte penwortel. Ribben 11-27, 3-7 mm hoog, zeer stomp, met vlakke knobbels. Areolen langwerpig, 5-8 mm lang, ca. 2 mm breed, met weinig wit vilt, 7-11 mm van elkaar verwijderd. Bedooring star, gekromd, aan de basis bruin tot zwart, aan de top geel tot geelbruin; randdorens kamvormig gerangschikt, 8-14, 7-18 mm lang; middendorens 0-4, 12-25 mm lang.

Bloem 30-45 mm lang, in anthese ca. 40 mm breed, breed trechtvormig, actinomorf, petalen goudgeel. Bloembuis 3-5 mm dik, roodbruin, met witte wolvlakjes. Nektarkamer ca. 1 mm hoog, zonder nectar. Helmdraden geel, helmknoppen lichtroze; primaire meeldraden aan de basis vergroeid tot een manchete om de stijl. Stamper geel, stempellobben 5-7, ca. 3 mm lang, lichtgeel tot lichtgroen.

Vrucht ovaal, ca. 14 mm lang, ca. 10 mm dik, purper met groene top.

Zaad als beschreven in deel XXVI, vaak met een zeer lang en smal hilum, ca. 2,0 mm hoog, ca. 1,3 mm breed, ca. 1,0 mm dik.

Opmerkingen

Wat de systematiek betreft kan voor *M. aureiflora* min of meer hetzelfde gezegd worden als voor *M. oreodoxa*. Ook *M. aureiflora* wijkt van de overige Matucana-soorten af in habitus en bloem. Het vermoeden bestaat dat ook deze soort een "relict-soort" is die gedurende lange tijd een zelfstandige ontwikkeling heeft doorgemaakt. Misschien is deze soort een overgangsvorm tussen de geslachten *Matucana* en *Oroya*. Nader onderzoek zal dit moeten aantonen.

De plaatsing van de dorens doet inderdaad meer aan een *Oroya* denken dan aan een *Matucana*. Ook de bloem is voor een *Matucana* heel bijzonder: kort trechtvormig, zoals een *Mila*- of *Lobivia*-bloem en goudgeel van kleur.

Ritter introduceerde voor deze soort het ondergeslacht *Incaia* (aanvankelijk foutief als "Incaica" geschreven), dus een trede lager op de taxonomische ladder dan *Eomatucana*, dat de status van geslacht werd toebedeeld. Ritter vond kennelijk de aan- of afwezigheid van een diafragma onderin de bloem in dit opzicht van doorslaggevende betekenis. In tegenstelling tot alle andere *Matucana*-soorten (behalve *M. madisoniorum*) ontbreekt het diafragma bij *M. oreodoxa* maar bij *M. aureiflora* is dit wel aanwezig, zij het dat dit nutteloos is geworden omdat er geen nectar wordt geproduceerd. Volgens Ritter wordt deze bloem door bijen bestoven, die slechts stuifmeel verzamelen, en niet meer door nectar-zuigende kolibri's, zoals bij de overige *Matucana*-soorten het geval is. Dit lijkt een plausibele verklaring voor het verdwijnen van de rode bloemkleur. Een rode kleur is immers voor vogels zichtbaar, voor bijen niet.

M. aureiflora werd in 1964 door Ritter ontdekt en in 1965 door hem beschreven. Het type-exemplaar is gedeponerd in het herbarium van de Rijksuniversiteit van Utrecht.

Verspreiding

M. aureiflora is slechts bekend uit de directe omgeving van de stad Cajamarca. De typevindplaats van de soort is Banos del Inca, bij Cajamarca, Dept. Cajamarca, Peru. *M. aureiflora* heeft daarmee de meest noordelijke groeiplaats binnen de haynei-groep. In hetzelfde gebied komen ook populaties van *M. aurantiaca* voor, hetgeen voor Ritter misschien medebepalend was

voor zijn bewering dat *M. aureiflora* nauw verwant zou zijn met *M. aurantiaca*. Men beweert in het algemeen (te) snel dat soorten die in elkaars nabijheid groeien, wel nauw verwant zullen zijn. Dit gaat echter lang niet altijd op, zeker niet voor de relatie *M. aureiflora*-*M. aurantiaca*. Beide soorten verschillen ook in oecologisch opzicht; *M. aureiflora* groeit op grazige hellingen met een minerale bodem. Op de door ons bezochte groeiplaats was het aantal mierenesten opvallend hoog. Enkele planten groeiden zelfs op een mierenest (of moeten we zeggen in een mierenest want alleen de kop van de plant stak er boven uit); klaarblijkelijk worden de zaden door mieren verspreid. *M. aurantiaca* groeit (althans bij Cajamarca) tussen de rotsen waar zich wat humus heeft verzameld. Dit verschil in substraat komt tot uiting in de structuur van het wortelgestel van beide soorten: *M. aureiflora* heeft een penwortel, *M. aurantiaca* heeft een oppervlakkig wortelend, fijn wortelgestel.

Veldnummers

M. aureiflora is in omloop gebracht onder de volgende veldnummers:

FR 1310 *Matucana aureiflora*

L 104 *Submatucana aureiflora*

Cultuur

M. aureiflora is gemakkelijk te kweken. De plant bloeit in cultuur echter moeilijk, dit in tegenstelling tot *M. aurantiaca*.

Corr.adres: Beatrixlaan 10, 7711 KG Nieuwleusen

* *
*

(wordt vervolgd)

Lezers schrijven

Melocactus disciformis

Misschien is er onder de lezers iemand die een probleempje voor mij kan oplossen.

Uit de zaadlijst van het Clichéfonds december 1982 bestelde ik onder no. 363 zaden van *Melocactus disciformis*. Daaruit ontwikkelden zich een aantal planten die in de nieuwgroei donkerrode doornen bezitten. Oudere doorns zijn ivoorkleurig.

In het novembernummer 1983 schrijft dhr. Eerkens in zijn artikel "Braziliaanse Melocactussen met een HU-nummer" bij HU 132 (p. 238) o.a. "waarop de naam moet slaan is niet duidelijk, want de planten hebben een normale vorm en zijn zeker niet extra plat. De bedooring is bruinzwart, 2 à 3 cm lang en gebogen".

In het januarinumnummer van 1984 op pag. 16 schrijft dhr. Eerkens in het vervolg van het artikel onder no. HU 183 o.a. "Dit is *Melocactus conoideus* Buin.&Bred. Deze planten zijn zeer typisch, de vorm is plat pyramidaal. In Engeland wordt deze soort aangeduid als *M. disciformis*, wat uiteraard onjuist is". Er rijzen bij mij enkele vermoedens: Kwamen de zaden no. 363 (zaadlijst 1982) uit Engeland? Hebben de Engelsen, gezien de omschrijving, toch gelijk en is er sprake van een omwisseling van HU-nummers? Moet ik misschien de tekst op het etiket veranderen van *disciformis* naar *conoideus*?

Een reactie, hetzij via Succulenta, hetzij rechtstreeks wordt door mij zeer op prijs gesteld. Bij voorbaat dank.

C. H. Veerman
Oostrandpark 110
8212 AT Lelystad

NIEUWBESCHRIJVING

Frailea buenekeri Abraham species nova

WOLF-RAINER ABRAHAM

Het geslacht *Frailea* komt voor in de Zuidamerikaanse staten Argentinië, Uruguay, Brazilië, Paraguay en Bolivia. Mede vanwege het grote verspreidingsgebied vertoont het geslacht een grote soortenrijkdom. Desondanks schijnt ze zich toch geen hoge gunst te verwerven bij de cactusliefhebbers, zeker niet die positie zoals *Gymnocalycium* en *Notocactus*, geslachten uit hetzelfde groeigebied. Als redenen hoort men dan een lage kiemkracht van de zaden, moeilijke planten in de cultuur en weinig bloei.

Als men in verzamelingen *Frailea*'s vindt, dan staan er soms planten tussen met de aanduiding "*Frailea buenekeri*", "*spec. Büneker*" of "*spec. Waras*". Onder de laatste twee aanduidingen komen ook *Frailea*'s voor die behoren tot *F. grahliana* (Haage) Br. & R.

De bovengenoemde soort was indertijd ontdekt door Rudi Werner Büneker. Tijdens een gezamenlijke studiereis in december 1987 konden wij de groeiplaats bezoeken en aanvullende observeringen doen op welke basis de mooie soort beschreven kon worden. Ze is benoemd naar haar vinder.

Corpus in patria rubrobrunneum, in cultura saepe perviride cum nota lunata violacea sub areolis; in patria 15-20 mm diametens et fere eadem altitudine, in cultura longius crescit; epidermis tenuis scrobiformiter punctata est, vertex alte depressus; radix maxime rapiformis, 3-5 cm longa cum paucis radicibus adventiciis parvis.

Costae 14-19, plerumque 17-19 (dimidium 15 plantarum 17 costae), 1 mm altae, 3-4 mm latae, 1,5 mm inter se distantes; inter areolas demersiones 1 mm altae ut costae in tubercula solvantur.

Areolae oviformes, ad 1 mm longae et fere 0,5 mm latae, in tuberculis positae et tomento sufflavo instructae.

Spinae adjacent et in corpus curvantur, pectinate ad fere stellaeformiter positae, albae, 1-1,5 mm longae, fere 0,2 mm crassae, in latera directae, pede non crassatae, centralis deest; spinae multis spinulis adventiciis instructae sunt.

Flos caelo calido circa meridiem aperitur, 25-35 mm longus est eadem apertura; **pericarpellum** 7 mm longum et 5 mm latum extrinsecus fulgens rubrum lana subbrunnea instructum est; **caverna seminifera** 3 mm lata et 6 mm alta est, ovulis parietalibus; **receptaculum** 7 mm longum infra 5 mm et supra 8 mm latum; squamae 1 mm latae eadem longitudine acumine vitreo et saetis singulis 5-15 mm longis instructae; saetae longissimae sunt in regione transeunti in folia perianthii; squamae in folia perianthii exteriora transeunt; **nectarium** leviter tantum significatum fere 0,5 mm altum est; **folia perianthii** transeuntia sulphurea nervo mediali et acumine rubro, ad 2,5 mm lata, acumine extrorso; folia exteriora pallide flava nervo rubrescenti mediali plus minusve expresso, ad 25 mm longa, acumine serrato, ad 4 mm lata, spatulata; folia interiora pallide flava, ad 22 mm longa, 3 mm lata, spatulata; imum floris per 2 mm rubrum est; **stamina** primaria 8-10 mm longa, secundaria 4 mm longa, eburnea; **antherae** flavissimae fere ex aureo flavae, 1 mm longae, 0,5 mm latae; **pistillum** 15 mm longum, 1 mm crassum; **stigmata** 7, 3-4 mm longa, divaricata; pistillum et stigmata eburnea.

Fructus 10 mm longus et 7 mm latus plerumque sine apertura floris fit (cleistogamus), rubrobrunneus, lana subbrunnea et saetis ad 5 mm longis obsitus; fere 60 gramina continens maturus siccatur et in pulverem vertitur.

Semina 1,5-2,0 mm longa, 1 mm lata, galeriformia, pectine a tergo instructa; **testa** atrobrunnea, paene nigra, tenuissime tuberculata; **embryo** globulare parte radicali in acumen desinens; **hilum** basale et ovo simile; **micropyle** sub margine hili demersa et cute tenui cui funiculus affixus est clausa; **cotyledones** discerni possunt, perispermum deest.

Habitat: in orientem Sao Gabriel, Rio Grande do Sul, Brasilia, in altitudine 200 m. Haec species in fissuris saxorum planorum, partim sub sole pleno, partim in semi-umbra graminum crescit. Substrato pH 5,6 est. In statione aliae cactaceae non inveniuntur.

Holotypus depositus in Succulentario Universitatis Coloniae Agrippinae (KOELN) sub numero RWB (Rudi Werner Büneker) 27.

Frailea buenekeri
 boven: bloem
 rechtsboven: op de natuurlijke
 groeiplaats
 rechtsonder: detail van het
 lichaam.

Foto's van de
 schrijver.

Beschrijving

Lichaam op de groeiplaats roodbruin, in de cultuur soms donkergroen en met een violette kin onder de areolen. Op de groeiplaats 15-20 mm Ø en ongeveer even hoog, in de cultuur hoger. Epidermis met fijne korrelstructuur. Schedel sterk verzonken. Wortelstelsel een forse penwortel, 3-5 cm lang, met enkele kleine zijwortels.

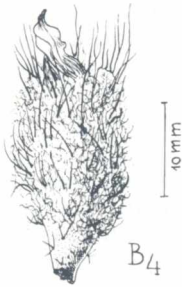
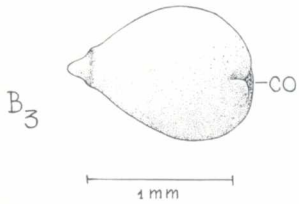
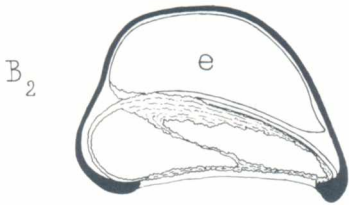
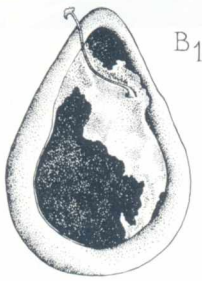
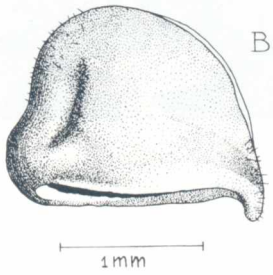
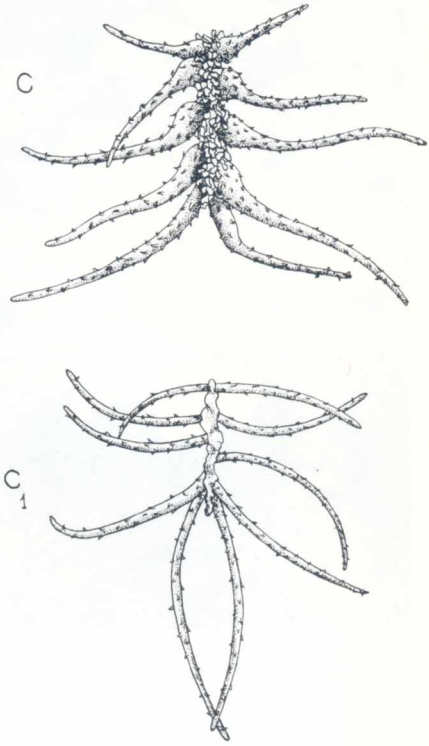
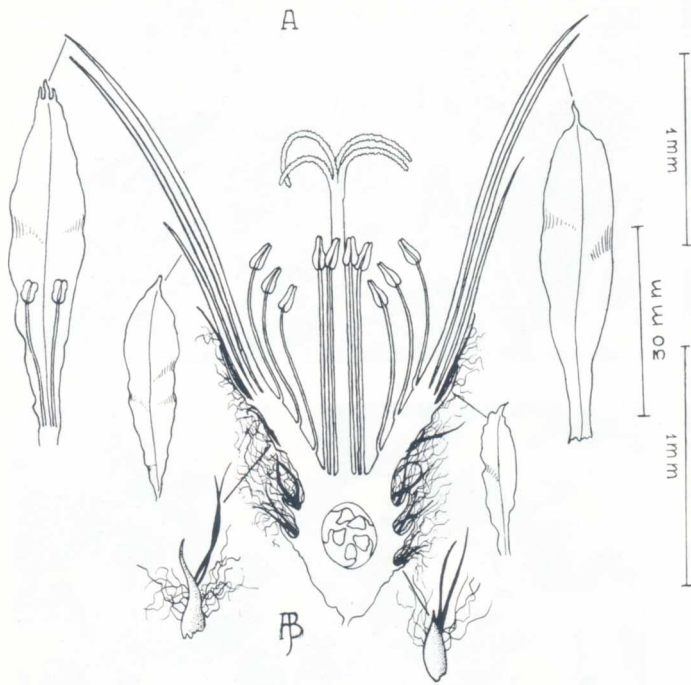
Ribben 14-19, meestal 17-19, gemiddeld aantal ribben 17 (van 15 planten), 1 mm hoog, 3-4 mm breed. Afstand van de areolen 1,5 mm, tussen de areolen 1 mm verdiept, waardoor de ribben opgedeeld zijn in knobbels.

Areolen ovaal, tot 1 mm lang en ongeveer 0,5 mm breed, op de knobbels, met lichtgeel vilt.

Dorens aanliggend en naar het lichaam toe gebogen, kam- tot bijna stervormig ingeplant, wit, 1-1,5 mm lang, ongeveer 0,2 mm dik, zijwaarts gericht, basis niet verdikt, geen middeldorens. Dorens bedekt met vele kleine "stekels".

Bloem opent zich bij warm weer tegen de middag, 25-35 mm lang en bij volle anthese even breed.

Vruchtbeginsel 7 mm lang, 5 mm breed, van buiten fel rood, bedekt met lichtbruine wol; **zaadholte** 3 mm breed, 6 mm lang, zaadstrengen wantstandig. **Bloembuis** 7 mm lang, onder 5 mm en boven 8 mm breed; bezet met schubben, 1 mm breed en lang, met glazige punt, met een bruine, 5-15 mm lange borstelhaar, waarbij de langste optreden bij de overgang naar de bloembladeren. De schubben gaan over in de buitenste bloembladeren.

Verklaring bij de tekeningen

- A = bloemsnede en schubben
 * alsmede bloembladeren
 B = zaad
 B1 = hilum-micropyle-aanzicht
 B2 = zaad dwarsdoorsnede
 e = embryo

- B3 = embryo, co = cotyledonen
 B4 = vrucht met bloemrest
 C = jonge areool
 C1 = oude areool

Tekeningen: A. J. Brederoo

Nektarkamer nauwelijks herkenbaar, ongeveer 0,5 mm diep. **Overgangsbloembladeren** zwavelgeel met rode middennerf en rode punt, tot 2,5 mm breed, punt naar buiten gebogen. **Buitenste bloembladeren** bleekgeel met een meer of minder duidelijke rode middennerf, tot 25 mm lang, punt getand, tot 4 mm breed, spatelvormig. **Binnenste bloembladeren** bleekgeel, tot 22 mm lang, 3 mm breed, spatelvormig. Bloembodem tot 2 mm hoog rood. **Meeldraden**: primaire 8-10 mm lang, secundaire 4 mm lang; helmraden ivoorkleurig; helmknoppen krachtig geel, bijna goudgeel, 1 mm lang, 0,5 mm breed. **Stamper** 15 mm lang, 1 mm dik; 7 stempellobben, 3-4 mm lang, gespreid; stamper en stempel ivoorkleurig.

Vrucht. Vruchtzetting vindt meestal plaats zonder anthese van de bloem (cleistogaam). Vrucht roodbruin, bedekt met lichtbruine wol en tot 5 mm lange borstelharen, 10 mm lang, 7 mm breed, bij rijpheid verdrogend en verpulverend; bevat ongeveer 60 zaden.

Zaad 1,5-2,0 mm lang, 1 mm breed, helmvormig, met een kam op de rugzijde; **testa** zwartbruin, bijna zwart, met zeer fijne knobfels; kiem bolvormig, worteldeel puntig toelopend. **Navel** basaal, ovaal; **poortje** verdiept onder de rand van de navel en door een dunne huid, waaraan de navelstreng bevestigd is, afgesloten. **Kiembaladeren** zichtbaar, perisperm ontbreekt.

Groeiplaats ten oosten van Sao Gabriel, Rio Grande do Sul, Brazilië, 200 m boven zeeniveau. De planten groeien in spleten van rotsplaten, deels in de volle zon, deels in de schaduw van gras. De pH-waarde van het substraat is 5,6. Op de groeiplaats komen geen andere vertegenwoordigers van de Cactaceae voor.

Holotype gedeponneerd in het Succulentarium van de Universiteit van Keulen (KOELN) onder het nummer RWB (Rudi Werner Bünker) 27.

Bij oppervlakkige beschouwing vertoont *Frailea buenekeri* een zekere gelijkennis met *F. phaeacantha* (Speg.) Speg., dat bij nader onderzoek niet bevestigd wordt. In de tabel kan men de verschillen zien zoals kleinere lichaamsdiameter, minder ribben, lichtgeel areolenwit, langere vrucht en kleinere zaden bij *F. buenekeri*.

F. buenekeri stelt in de cultuur geen speciale eisen. Zaden die koel en vooral droog bewaard zijn, behouden hun kiemkracht tot 1 à 2 jaar na de oogst. Kieming volgt zeer snel na het zaaien, dikwijls binnen 48 uur. Het substraat moet goed doorlatend zijn en mogelijk zwak zuur. Het liefst staan ze met een paar te zamen in één pot.

Vergelijkingstabel *F. phaeacantha* (Speg.) Speg. en *F. buenekeri* Abraham.

	<i>F. phaeacantha</i>	<i>F. buenekeri</i>
Lichaamsdiameter	35 mm	20 mm
ribbental	22-26	14-19
ribhoogte	0-0,5 mm	1 mm
rib tussen areolen	niet verdiept	verdiept
areolenwit	violetzwart	lichtgeel
	krachtig ontwikkeld	weinig
dorenbasis	verdikt	niet verdikt
	bruinzwart	wit
bracteolenborstels	2-3, 3-9 mm	1, 5-15 mm
vrucht	11 mm lang	10 mm lang
	10 mm breed	7 mm breed
	grijswit behaard	bruin behaard
zaadholte	3,5 mm lang	6 mm lang
	1,5 mm breed	3 mm breed
zaad	2,5-3 mm lang	1,5-2 mm lang
	1,5-2 mm breed	1 mm breed
	glad	fijn geknobbeld

Beschreibung:

Körper am Standort rotbraun, in Kultur manchmal dunkelgrün und mit violettem Halbmond unter den Areolen. Am Standort 15-20 mm Durchmesser erreichend und etwa ebenso hoch werdend, in Kultur länger. Epidermis fein grubig punktiert. Scheitel tief eingesenkt. Wurzeln ausgesprochene Rübenwurzeln, 3-5 cm lang mit wenigen kleinen Seitenwurzeln.

Rippen 14-19, meist 17-19, mittlere Rippenzahl 17 (aus 15 Pflanzen), 1 mm hoch, 3-4 mm breit. Areolenabstand 1,5 mm, zwischen den Areolen 1 mm tiefe Einsenkungen, so daß die Rippen in Höcker aufgelöst sind.

Areolen: Oval, bis 1 mm lang und etwa 0,5 mm breit, auf den Höckern sitzend, mit hellgelbem Filz.

Dornen: Dornen anliegend und zum Körper gekrümmt, kamm- bis fast sternförmig gestellt, weiß, 1-1,5 mm lang, etwa 0,2 mm dick, zur Seite weisend, Fuß nicht verdickt, Mitteldorn fehlend. Dornen mit vielen kleinen Stacheln besetzt.

Blüte öffnet sich um die Mittagsstunden bei warmen Wetter, 25-35 mm lang, ebenso weit öffnend; **Fruchtknoten** 7 mm lang, 5 mm breit, außen leuchtend rot, besetzt mit hellbrauner Wolle; **Samenhöhle** 3 mm breit, 6 mm hoch, Samenanlagen wandständig; **Blütenröhre** 7 mm lang, 5 mm unten und 8 mm oben breit. Schuppen 1 mm breit, ebenso lang mit glasiger Spitze, eine braune, 5-15 mm lange Borste tragend, wobei die längsten Borsten am Übergang zu den Blütenblättern stehen. Die Schuppen gehen in die äußeren Blütenblätter über; **Nektarrinne** nur angedeutet, etwa 0,5 mm tief; **Blütenblätter:** Die Übergangsblütenblätter schwefelgelb mit rotem Mittelnerf und roter Spitze, bis 2,5 mm breit, Spitze nach außen gebogen. Äußere Blütenblätter blaßgelb mit mehr oder weniger ausgeprägtem rötlichen Mittelnerf, bis 25 mm lang, Spitze gezackt, bis 4 mm breit, spatelförmig. Innere Blütenblätter blaßgelb, bis 22 mm lang, 3 mm breit, spatelförmig. Blütenboden auf den unteren 2 mm rot; **Staubblätter:** Primäre Staubfäden 8-10 mm lang, sekundäre 4 mm lang, Staubfäden elfenbeinfarben, Staubeutel kräftig gelb, fast goldgelb, 1 mm lang, 0,5 mm breit; **Griffel** 15 mm lang, 1 mm dick, **Narbenäste:** 7 Narbenlappen, 3-4 mm lang, spreizend, alles elfenbeinfarben.

Frucht bildet sich meist ohne Öffnung der Blüte (kleistogam), Frucht rotbraun, besetzt mit hellbrauner Wolle und bis 5 mm langen Borsten, 10 mm lang, 7 mm breit, bei Reife vertrocknend und verpulvernd, etwa 60 Samen enthaltend.

Samen 1,5-2,0 mm lang, 1 mm breit, helmförmig, Kamm auf der Rückseite; **Samenschale** schwarzbraun, fast schwarz, sehr fein gehöckert; **Keim** kugelförmig, Wurzelteil spitz zulaufend; **Nabel** basal, oval; **Pförtchen** unter dem Rand des Nabels eingesenkt und durch eine dünne Haut, an der der Nabelstrang befestigt ist, geschlossen; **Keimblätter** sichtbar, Nährgewebe fehlend.

Standort östlich von Sao Gabriel, Rio Grande do Sul, Brasilien, in 200 m über dem Meerespiegel. Die Pflanzen wachsen in den Rissen von Felsplatten, teils in voller Sonne, teils im Halbschatten von Gräsern. Der pH-Wert des Substrates liegt bei 5,6. Am Standort kommen keine anderen Arten der Cactaceae vor.

Holotypus hinterlegt im Succulentarium der Universität Köln (KOELN) unter der Nummer RWB (Rudi Werner Büneker) 27.

Mijn dank gaat uit naar de heren A.J. Brederoo voor de voortreffelijke tekeningen, J. Theunissen voor de Latijnse diagnose, Ludwig Bercht voor de Nederlandse vertaling en natuurlijk in't bijzonder naar Rudi Werner Büneker voor zijn vertrouwen en hulp tijdens onze gezamenlijke reis in december 1987/januari 1988.

Sandweg 2, D-3171 Hillerse

* *
*

Oproep van de redactie

In de portefeuille van de redactie is weliswaar een aanzienlijk aantal artikelen aanwezig, maar het betreft voornamelijk gespecialiseerde teksten zoals nieuwbeschrijvingen en series. Er is momenteel behoefte aan teksten voor beginnende liefhebbers, cultuurervaringen, kaservaringen e.d.

De redactie

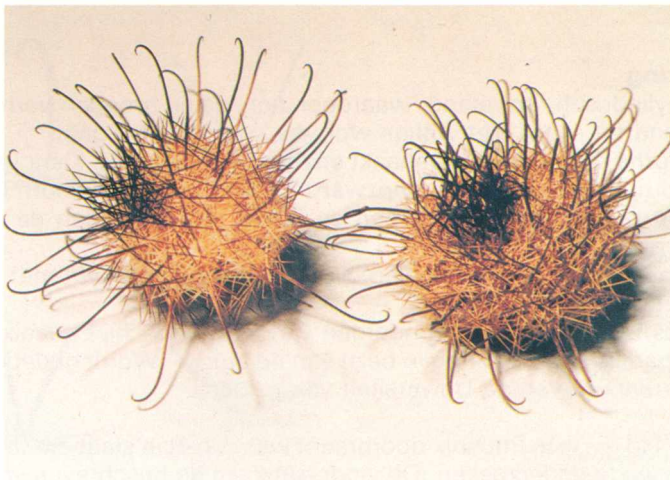
NIEUWBSCHRIJVING

Mammillaria milleri var. **milleri** (B.&R.)Boed. forma **multiancistra** De Morree forma nova.

J.J. DE MORREE

Mammillaria milleri is een van de haakdoornige Mammillaria's. Tot voor kort was deze soort beschreven als *M. microcarpa*, maar aangezien Hunt aantoonde dat Engelmann niet kan worden erkend als de beschrijver, is de naam ontleend aan de door Bödeker beschreven *M. milleri*. Het verspreidingsgebied strekt zich uit van Oost-Californië tot West-Texas, en van Noord-Arizona tot de staten Sonora en Chihuahua in Mexico. De soort heeft door dit grote verspreidingsareaal aanpassingen ondergaan, zodat een aantal variëteiten en vormen zijn te onderscheiden. Naast de typesoort is er een forma *auricarpa*, een var. *grahamii* met een forma *oliviae* en een var. *sheldonii* (Neutelings 1987).

Behalve de *oliviae*-vorm, die algemeen als een rechtdoornige vorm van de haakdoornige *milleri*'s wordt beschouwd, hebben deze planten al naar gelang de variëteit een of meerdere middendoorns (1-4). De onderste doorn is het sterkst ontwikkeld en heeft een tot een haak omgebogen doornpunt. Soms zijn de rechte middendoorns opgenomen in de kring van randdoorns en zijn ze nauwelijks van deze te onderscheiden, maar in andere gevallen zijn ze beduidend langer, donkerder van kleur en meer van het plantelichaam afstaand.

Twee geconserveerde exemplaren van *M. milleri*, waarvan de rechter de forma *multiancistra* is. Duidelijk is de bezetting met vele haakdoorns t.o.v. het linkerexemplaar. Foto v.d. schrijver

Op mijn reis naar Phoenix, Arizona (1980), vond ik in de omgeving van Scottsdale een populatie *milleri*'s met zeer aantrekkelijke zwarte middendoorns. Bij nadere beschouwing bleek dat een aantal planten een voor deze soort afwijkende bedoorning vertoonde. Van de 3-4 middendoorns zijn er bij deze planten 3 krachtig ontwikkeld, mat donkerbruin tot zwart gekleurd en sterk gehaakt. De drie gehaakte doorns zijn in het areool zodanig ingeplant dat ze van het plantelichaam afstaan. De basis van de middendoorns is lich-

ter, grijsachtig van kleur. De planten zijn daarmee geheel anders dan de milleri's zoals ze in de literatuur worden beschreven door o.a. Craig, Benson, Hunt en Pilbeam. Deze auteurs maken geen van allen melding van meerdere haakdoorns per areool. Door het lage aantal stevige randdoorns (17-20) is de gevonden plant niet te verwarren met de eveneens in Arizona voorkomende *M. tetrancistra* (30-60 randdoorns), die ook meerdere haakdoorns per areool kan bezitten. Ook verwarring met *M. wrightii* kan worden uitgesloten. In het terrein zijn ook intermediaire vormen aanwezig met 1 gehaakte middendoorn en een paar lichtgebogen naar boven uitstralende middendoorns, vormen met 1 gehaakte en 3 rechte middendoorns, terwijl ook de bekende vorm met 1 gehaakte en 1 rechte middendoorn werd aangetroffen.

Corpus: cylindricum proliferat eoque turmae parvae formantur.

Areolae: rotundae ad ovales lana albescenti quae mox amittitur obtectae sunt.

Spinae centrales: 4 quarum tres hamatae et suprema recta est, atrobrunneae ad valde atrae, 10-14 mm longae sunt; spina recta paene in corona marginarium assumitur et coloris clavioris quam hamatae est.

Spinae marginales: 17-20, 6-10 mm longae, albae acumine atriore, in corpore apprimuntur.

Habitat: USA, Arizona, in septentriones Scottsdale prope Phoenix.

Typus: deponetur in Herbarium publicum Universitatis Lugduni Batavorum sub numero MO 801.

De Latijnse diagnose is verzorgd door de heer J.C.M. Theunissen.

Beschrijving

Lichaam cilindrisch, spuitend, waardoor zich kleine groepen vormen.

Areolen rond tot ovaal met wittige wol, die snel verloren gaat.

Middendoorns 4, waarvan 3 gehaakt en de bovenste recht. Kleur van de gehaakte doorns donkerbruin tot diepzwart. De rechte middendoorn is bijna in de ring van randdoorns opgenomen en lichter van kleur dan de gehaakte doorns. Lengte 10-14 mm.

Randdoorns 17-20, tegen het plantelichaam aangedrukt, wit met een donkerder punt. Lengte 6-10 mm.

Groeiplaats USA, Arizona, ten noorden van Scottsdale bij Phoenix.

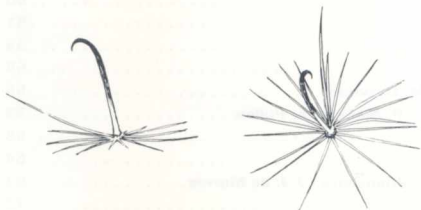
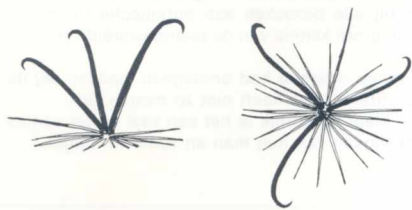
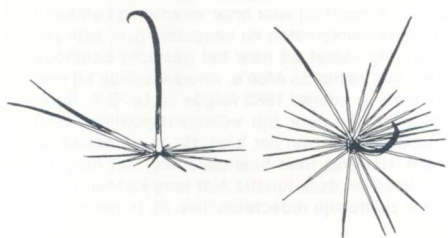
Type: Herbariummateriaal nog in bezit van de auteur. Wordt gedeponeerd in het Rijksherbarium van de Universiteit van Leiden.

In de korte tijd die ik in Phoenix doorbracht was ik niet in staat om de omvang van het areaal te onderzoeken. De vindplaats van de beschreven vorm zal in deze publicatie niet nauwkeuriger worden aangeduid om plundering door verzamelaars te voorkomen. Maar aangezien Phoenix, en het rijke voorstadgedeelte Scottsdale sterk aan uitbreiding onderhevig is, is het zaak om het voortbestaan van deze vorm veilig te stellen. De vindplaats bevindt zich namelijk in een gebied dat direct aan de bebouwing grenst. Voor zover ik weet zijn er geen exemplaren van deze vorm in verzamelingen aanwezig, evenmin ben ik zelf in het bezit van een levend exemplaar of zaden.

Botanici die over contacten ter plaatse beschikken kunnen zich voor meer gedetailleerde informatie tot mij wenden, zodat deze vorm - als hij al niet van de aardbodem is weggevaagd - voor de toekomst kan worden behouden.

IKLMUS JOSEPHUS MARIA STERK

Boven:
M. milleri-planten
 op hun natuurlijke
 groeiplaats tussen leisteen.

Bij de tekeningen:
 de variabiliteit
 van de bedoornig
 van *M. milleri*
 op de standplaats.
 De onderste twee
 doornparen overkomstig
 de typeplant.
 De middelste twee
 doornparen betreffen
M. milleri var. *milleri*
 fa. *multiancistra*

Summary

This publication gives a description of a form of *Mammillaria milleri* (B&R)Boed. differing from the usual type in having 3 hooked central spines per areole instead of one. It grows near Scottsdale (Phoenix) Arizona. In order to avoid extinction, no exact locality has been given. Because building activity can ruin the region where the form grows, (conservational) botanists are invited to contact the author for more specific information.

Literatuur

- Benson, L., The cacti of Arizona 1969.
Craig, R.T., The Mammillaria Handbook 1963.
Hunt, D., A new review of mammillaria names Bradleya (3) 1985.
Neutelings, Th., Naschrift bij de Mam. series Megastigmatae. Succ. 1986.
Pilbeam, J., Mammillaria, a collectors guide...

IN MEMORIAM

WILHELMUS JOSEPHUS MARIA STERK

Op 26 februari 1990 overleed op 72-jarige leeftijd een van de laatste markante figuren uit de Nederlandse succulentenwereld ons medelid W.J.M. Sterk. Veel heeft hij voor onze vereniging betekend, altijd actief in woord en daad. Trouw bezoeker van de bijeenkomsten en vergaderingen, schrijver van talloze artikelen in ons blad. Zijn belangstelling ging vooral uit naar het geslacht *Echinocereus*, maar ook de andere succulenten, de vetplanten, met name de Aloe's, verwaarloosde hij niet. Twintig jaar geleden was hij ook redacteur van ons blad. In januari 1968 volgde hij Dr. B.K. Boom op als redacteur. Uitermate gekwalificeerd voor deze functie door zijn wetenschappelijke opleiding en zijn leraarschap, is hij begonnen met de modernisering van het blad. Hij is als eerste begonnen met een kleurenplaat in ons blad te plaatsen. Het was toen financieel nog niet mogelijk een kleurenplaat in elke aflevering te zetten. Helaas heeft hij deze functie niet lang kunnen bekleeden. Medio 1970 was hij gedwongen door een ernstige ziekte zijn redacteurschap op te geven. Zijn taak werd overgenomen door A.F.H. Buining.

Velen van ons heeft hij een heel groot plezier gedaan door de organisatie van de succulentenreizen naar de Costa Brava, met name naar Blanes. Zij die dit hebben meegemaakt zullen hem altijd blijven herinneren als de onvermoeibare gids bij alle bezoeken aan botanische tuinen en succulentencollecties, altijd bereid iedereen met zijn grote kennis van de plantenwereld verder te helpen.

Ofschoon zijn gezondheid wankel was en hij een zware operatie had ondergaan, hadden wij de hoop nog jaren van zijn aanwezigheid te kunnen profiteren. Het heeft niet zo mogen zijn.

Zijn heengaan is een groot verlies voor Succulenta. Maar natuurlijk is het een veel groter verlies voor zijn familie. Mogen zij de kracht vinden het heengaan van hun man en vader te dragen.

J.H. Defesche

INHOUD

Omtrent de inhoud van de artikelen: in Succulenta	50
Brazilië: het land van de Cephaliumdragers (III) - C. Wolters	51
Mesembryanthemaceae - F. Nolte en A. de Graaf †	55
Voor beginners (I) - H. Poel	58
Reactie op het artikel: "Wat is het nut van haakdoorns?" - M. Desender	58
Het geslacht <i>Matucana</i> (XXVIII) - R. Bregman, A. Meerstadt, P. Melis en A. Pullen	59
Lezers schrijven - <i>Melocactus disciformis</i>	63
Nieuwbeschrijving: <i>Frailea buenekeri</i> - W.-R. Abraham	64
Nieuwbeschrijving: <i>Mammillaria milleri</i> var. <i>milleri</i> forma <i>multiancistra</i> - J.J. de Morree	69
In memoriam - W. Sterk	72